

Ураимов Кубанычбек Мамазакирович

п.и.к., ЖАМУнун доценти

Мырзахматова Акмөөр Мамажсупжановна

ЖАМУнун магистранты

КЕНЖЕ МЕКТЕП ЖАШЫНДАГЫ ОКУУЧУЛАРДЫН КЕБИН ӨСТҮРҮҮНҮН ИНТЕРАКТИВДҮҮ МЕТОДДОРУ

Аннотация: Бул макала кенже мектеп жашындагы окуучулардын кебин өстүрүүдө интерактивдүү методдорду колдонуу маселелерине арналган.

Бүгүнкү күндө билим берүү системасынын негизги максаты окуучунун активдүүлүгүн жогорулатуу жана өз оюн эркин айта алган инсанды тарбиялоо болуп саналат. Айрыкча кенже мектеп жашындагы окуучулардын кебин өстүрүү алардын өнүгүүсүнүн, ой жүгүртүүсүнүн жана социалдык көндүмдөрүнүн калыптанышында маанилүү орунду ээлейт. Бул процессте интерактивдүү методдорду колдонуу өзгөчө натыйжалуу болуп эсептелет.

Кенже мектеп жашындагы окуучулардын сөз байлыгын өстүрүүнүн интерактивдүү методдору окуучунун байланыштуу сүйлөөсүн өнүктүрөт жана өз оюн эркин билдирүү көндүмдөрүн калыптандырат. Интерактивдүү методдорун системалуу колдонуу окуучулардын сүйлөө активдүүлүгүн жогорулатып, коммуникативдик жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт.

Ачкыч сөздөр: кенже мектеп жашындагы окуучулар, окутуу, кеп өстүрүү, сөз байлыгы, жаңы сөздөр, интерактивдүү, технологиялар.

Ураимов Кубанычбек Мамазакирович,

к.п.н., доцент ЖАГУ

Мырзахматова Акмөөр Мамаюсупжановна

Магистрант ЖАГУ

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ РАЗВИТИЯ РЕЧИ УЧАЩИХСЯ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация: данная статья посвящена вопросам применения интерактивных методов в развитии речи учащихся младшего школьного возраста.

Сегодня одной из основных целей системы образования является повышение активности учащихся и воспитание личности, способной свободно выражать свои мысли. Особенно важное место занимает развитие речи у учащихся младшего школьного возраста, так как это играет значительную роль в их развитии, формировании мышления и социальных навыков. В этом процессе использование интерактивных методов считается особенно эффективным.

Интерактивные методы развития словарного запаса учащихся младшего школьного возраста способствуют развитию связной речи и формированию навыков свободного выражения своих мыслей. Систематическое применение интерактивных методов повышает

речевую активность учащихся и способствует развитию их коммуникативных способностей.

Ключевые слова: младший школьный возраст, учащиеся, обучение, развитие речи, словарный запас, новые слова, интерактивные, технологии

Uraimov Kubanychbek Mamazakirovich

p.h.d., Associate Professor

Myrzakhmatova Akmoor Mamayusupzhanobna

Master's Student, JAGU

INTERAKTIVE METHODS FOR DEVELOPING THE SPEECH OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Annotation: *this article is devoted to the issues of using interactive methods in the development of speech of primary school students.*

Today, one of the main goals of the education system is to increase students' activity and to educate a personality capable of freely expressing their thoughts. Special importance is given to the development of speech in primary school students, as it plays a significant role in their development, thinking, and social skills. In this process, the use of interactive methods is considered especially effective.

Interactive methods for developing the vocabulary of primary school students contribute to the development of coherent speech and the formation of skills for freely expressing their thoughts. The systematic use of interactive methods increases students' speech activity and helps develop their communicative abilities.

Keywords: *primary school age, students, education, speech development, vocabulary, new words, interactive, technologies*

Кеп өстүрүү – бул окуучунун сөз байлыгын кеңейтүү, туура сүйлөө көндүмдөрүн калыптандыруу жана оюн байланыштуу түрдө жеткирүүгө үйрөтүү процесси.

Кепти өнүктүрүүнүн негизги компоненттери төмөнкүлөр:

1. Сөз байлыгын өстүрүү.
2. Грамматикалык туура жазууга үйрөтүү.
3. Байланыштуу сүйлөөгө көнүктүрүү.

Кенже мектеп жашындагы окуучулардын кебин өстүрүүнүн интерактивдүү методдоруна токтобуз. Интерактивдүү окутуу – бул окуучу менен мугалимдин, ошондой эле окуучулардын өз ара активдүү аракеттенүүсүнө негизделген окутуу ыкмасы болуп саналат.

Интерактивдүү окутуу төмөнкүдөй артыкчылыктарга ээ: окуучунун активдүүлүгү жогорулайт; өз алдынча ой жүгүртүүсү өнүгөт; сүйлөө көндүмдөрү калыптанат; топтордо иштөө жөндөмү өнүгөт.

Кенже мектеп жашындагы окуучулардын кебин өстүрүү үчүн адегенде алардын психологиялык өзгөчөлүктөрүнө көңүл буруу керек. Кенже мектеп жашындагы балдар төмөнкү психологиялык өзгөчөлүктөргө ээ:

1. Оюн балдардын табигый абалына жакын болот. Ошондуктан сабакта кенже мектеп жашындагы окуучулардын кебин өстүрүү үчүн дидактикалык оюндарды системалуу колдонуу маанилүү.

2. Сабакка кызыгуусу тез өзгөрөт. Сабакта методдорду, технологияларды тез-тез өзгөртүп, окуучулардын сабакка кызыгуусун сакташ керек.

3. Сабакта кенже жаштагы окуучулар көрсөтмөлүүлүккө муктаж. Ошондуктан кеп өстүрүүдө дидактикалык материалдарды, видео материалдарды бардык сабактарда колдонуу максатка ылайык.

Кенже жаштагы окуучулар сабакты эмоция аркылуу жакшы кабыл алышат. Окуучуларды мактап, маанайын көтөрүп, ырдап, бийлеп берип эмоциясын башкарып, кебин өстүрүш керек.

Кенже жаштагы окуучулардын кебин өстүрүүнүн төмөнкүдөй түрлөрү бар:

1. Баяндоо. Жаратылыш кубулуштарынын өзгөрүшүн аңгеме, жомок, уламыш түрүндө баяндап айтып берүү.

2. Сүрөттөө. Жаратылыш кубулуштарынын белгилерин, касиеттерин, сапатын, көрүнүшүн көркөмдөп сүрөттөп берет. Же болбосо, адамдын сырткы келбетин, басканын, сүйлөгөнүн, урушканын, психологиялык абалын сүрөттөп берет.

3. Салыштыруу. Жаратылыштын кооздугун көркөмдөп, бойокчолоп, салыштырып сүрөттөйт.
4. Эпитет. Кепте сүрөттөлүп жаткан кубулуштун өзгөчөлүгүн, сапатын көркөмдөп, эмоционалдык боек берип түшүндүрөт.
5. Ой-жүгүртүү. Жаратылыш кубулуштарынын келип чыгуу шарттарына байкоо жүргүзүп, кубулуштун себебин билип, жыйынтык чыгарып, кубулушту илимий стилде сүрөттөйт.
Кенже жаштагы окуучулардын кебин өстүрүүнүн интерактивдүү төмөнкүдөй методдору бар:
Мээге чабуул - окуучулардын ой жүгүртүүсүн жана сөз байлыгын өнүктүрөт.
Ролдук оюндар - окуучунун эркин сүйлөөсүнө жардам берет.
Микрофон - уяң балдарды да сүйлөтүүгө жардам берет.
Сүрөт боюнча сүйлөтүү - окуучулар сүрөттү карап окуя түзүп, айтып берип, байланыштуу кеби өнүгөт.
Топтордо иштөө - окуучулар чакан топтордо иштеп, бири-бири менен пикир алмашышат, окуучулардын коммуникативдик көндүмдөрү өнүгөт.
Практикалык методдор: аңгеме айтып берүү жана окуучуларды кайра айттыруу, ыр жаттатуу, суроо-жооп иштерин жүргүзүү, чыгармачылык тапшырмалар (аңгеме, сүрөт).
Кенже жаштагы балдардын кебин өстүрүүдө төмөнкүдөй кыйынчылыктар бар: окуучулардын уялуусу, сөз байлыгынын аздыгы, кызыгуунун жетишсиздиги. Ал эми, жогорудагы кыйынчылыктарды чечүү үчүн төмөнкүдөй жолдор сунушталат: колдоо көрсөтүү жана мактоо, оюн элементтерин колдонуу, жөнөкөй тапшырмалардан баштоо, ар бир окуучуга мүмкүнчүлүк берүү.
Кенже мектеп жашындагы окуучулардын кебин өстүрүү үчүн интерактивдүү методдорду колдонуу аркылуу окуучулардын активдүүлүгүн жогорулатып, алардын өз оюн эркин жана туура айтуусуна жетишүүгө болот. Мугалим сабакты туура уюштурса, интерактивдүү ыкмаларды дайыма колдонсо, окуучуларды сабакта көбүрөөк сүйлөтсө,
кызыктуу жана жаш курагына ылайык материалдарды тандаса, ар бир окуучуга жекече мамиле жасаса, окуучу сүйлөөгө катышып, өзүнүн коммуникативдик жөндөмдөрүн өнүктүрөт.

Колдонулган адабияттар

1. Бекбоев И.Б. Инсанга багыттап окутуу технологиясынын теориялык жана практикалык негиздери. Бишкек, 2003.
2. Рысбаев С. Сөз жөнүндө дастан. Бишкек, 2007.
3. Осокеева Т.К., Колбаева Г.И. Башталгыч класстарда кыргыз тилин окутуунун методикасы. -Б, 2018.
4. Тагаева З. Кыргыз тил сабактарында байланыштуу кепти окутуу. ОшМУ, 2008
5. Ураимов К.М. Сөз өстүрүүнүн теориясы жана методикасы көркөм окуунун практикуму менен. Окуу-усулдук комплекс. Жалал-Абад, 2023.
6. Токоева Г С. Чынгыз Айтматовдун "Тоолор кулаганда" романындагы адам феномени / Токоева Г С // Вестник Жалал-Абадского государственного университета. – 2014. – № 1(28). – С. 178-183.
7. Усенов, К. Ж. Технология формирования информационной безопасности учащихся на уроке информатики / К. Ж. Усенов, Д. А. Базарбаева // Вестник Жалал-Абадского государственного университета. – 2024. – № 1(59). – С. 32-37.

Сведения об авторах:

Ураимов Кубанычбек Мамазакирович Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад Мамлекеттик уни-верситети, Манас шаары, Кыргыз Республикасы, педагогика илимдеринин кандидаты, доцент, uraimov72@mail.ru

Мырзахматова Акмөөр Мамаюсупжановна, Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университети, Кыргыз Республикасы, магистрант

Ураимов Кубанычбек Мамазакирович, Жалал-Абадский государственный университет имени Б.Осмонова, город Манас, Кыргызская Республика, кандидат педагогических наук, доцент. **Мырзахматова Акмөөр Мамаюсупжановна**, Жалал-Абадский государственный университет имени Б.Осмонова, город Манас, Кыргызская Республика, магистрант

Uraimov Kubanychbek Mamazakirovich, Zhahal-Abad state university named after B.Osmonov, Manas, Kyrgyz Republic, Candidate of Pedagogical Sciences, assistant professor

Myrzakhmatova Akmoor Mamayusupzhanobna, Zhahal-Abad state university named after B.Osmonov, Manas, Kyrgyz Republic, undergraduate student